

ŒEYH EDEBALI ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ

MESLEK SEÇİMİNDE
DİKKAT EDİLMESİ
GEREKEN HUSUSLAR

GİRİŞ

- Meslek seçimi bir anda verilen kararlarla şekillenen bir süreç olmayıp tam tersine yıllar süren bir gelişim sürecinin sonunda oluşur. Meslek seçimi ve kariyer gelişimi süreci çeşitli faktörlerden etkilenir. Sunumun ilk bölümünde bireylerin kariyer gelişimi ve meslek seçimleri üzerinde etkili olan temel faktörler; yetenek, ilgi, kişilik özellikleri ve meslek değerleri işlenecektir. Sunumun son bölümünde ise ebeveynlere yönelik çocuklarımızın sağlıklı kariyer gelişimlerini destekleyici öneriler yer alacaktır.

MESLEK SEÇİMİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

- **YETENEK**
- **İLGİ**
- **KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ**
- **MESLEKİ DEĞERLER**

YETENEK

- Herhangi bir davranışı, bilgi veya beceriyi öğrenebilmek için doğuştan sahip olunan gizil gücün; kapasitenin, çevre ile etkileşimi sonucu geliştirilmiş ve yeni öğrenmeler için hazır hale geliştirilmiş kısmıdır. Tanımdan anlaşılacağı üzere yeteneğin iki boyutu vardır. Birincisi, doğuştan gelmesi (kalıtsal özellik), ikincisi ise; çevresel faktörlerin etkisiyle zamanla geliştirilebilen özellik taşımasıdır. Yetenekler, kullanılmadığı zaman körebildiği gibi, kullanıldığı zaman gelişme özelliği göstermektedir.

YETENEK ALANLARI

- 1) SÖZEL-DİLSEL ZEKA
- Akademik başarıyla ilişkili olan genel zekanın temel unsurudur. Okuma, yazma, dinleme, konuşmada kelimeleri etkili kullanma yeteneğidir. Sözel- dilsel zeka alanında öne çıkan meslek ise şunlardır:
  - • Şairler
  - • Gazetecilik
  - • Öğretmenlik
  - • Psikologluk
  - • Psikolojik Danışmanlık

MANTIKSAL-MATEMATİKSEL ZEKA

- Genel zekanın temel unsurlarından biridir. Hesaplama becerisi, mantıksal nedensellik ilişkisi kurma, karmaşık problemleri çözme becerilerini kapsar. Mantıksal- matematiksel zeka alanında öne çıkan meslekler şunlardır:
  - • Matematik Öğretmeni
  - • Mühendisler
  - • Mantık Bilimciler
  - • Felsefeciler

MÜZİKSEL ZEKA

- Sesin ritim ve tınısına ayrıca sesin duygusal boyutuna duyarlı olmayı gerektiren becerileri kapsar. Müziksel zeka alanında öne çıkan meslekler şunlardır:
  - • Bestekarlık
  - • Piyanist
  - • Gitarist
  - • Vokalist
  - • Baterist

BEDENSEL-KINESTETİK ZEKA

- Bu zeka türü bedensel etkinliklerde başarılı olmayı sağlar. Görsel, bedensel, sportif becerileri ve dikkat, kontrol, çeviklik gibi özellikleri kapsayan zeka türüdür. Bedensel-kinestetik zeka alanında öne çıkan meslekler şunlardır:
  - • Aktörlük
  - • Oyunculuk
  - • Film Yönetmenliği
  - • Sporcular
  - • Dansçılar
  - • Beyin Cerrahı
  - • Elmas Kesiciler

UZAMSAL ZEKA

- Dünyayı doğru algılamayı gerektiren; cisimlerin uzaydaki biçimlerini algılama, cisimleri iki veya üç boyutlu olarak görebilme, geometrik şekilleri farklı açılardan anlama gibi yetileri kapsar. Uzamsal zeka alanında öne çıkan meslekler şunlardır:
  - • İç Mimarlar
  - • Görsel Tasarımcılar
  - • Grafik Tasarımı
  - • Harita Mühendisliği
  - • Araba Tamircisi

DOĐA ZEKASI

- Bitkiler, hayvanlar ve jeolojik doğal varlıklara empati duymak, onlara duyarlı davranmak ve onları anlamak gibi özellikler doğa zekası gelişmiş bireylerin özellikleridir. Dođa zekasında öne çıkan meslekler şunlardır:
  - • Çiftçiler
  - • Ziraatçılar
  - • Veteriner Hekimler
  - • Dođa Bilimciler

İÇSEL ZEKA

- Beynin ön lobuyla alakalı zeka türüdür. Bu zeka türü, insanın kendisini bilmesini, anlamasını sağlar. İnsanın kendisini takdir etmesi, amaç belirlemesi, kendini ayarlaması, duygusal ve bireysel öz yönetimi sağlaması gibi hayati fonksiyonları vardır. Kariyer gelişiminde önemli olan faktörleri harekete geçirmesi açısından bu zeka türü çok önemlidir. Bireyin kendi duygularının farkında olması ve düzenlemesini de kapsar. İçsel zeka alanında öne çıkan meslekler şunlardır:
  - • Pilotluk
  - • Polislik
  - • Yazarlık
  - • Psikolojik Danışmanlık
  - • Öğretmenlik

KİŞİLERARASI ZEKA

- Kişilerarası zekada olduğu gibi beynin ön lobuyla alakalıdır. Bireyin diğer insanları anlamasını ve onlarla başarılı ilişkiler kurabilmesini sağlar. Bireysel farklılıkları görebilme, kendini ve diğerlerini motive etme gibi özellikleri vardır. Kariyer gelişimini kolaylaştırıcı önemli özellikleri barındırır. İçsel zeka alanında öne çıkan meslek şunlardır:
  - • Yöneticilik
  - • Liderlik
  - • Satış Danışmanlığı
  - • Öğretmenlik
  - • Psikologluk
  - • Psikolojik Danışmanlık

İLGİ

- Bireyin bir faaliyetten hoşlanma ve haz alma (doyum sağlama); faaliyeti sevip - sevmeme; derecesidir. Birçok farklı faaliyet arasından ilgi duyulan belli başlı faaliyetlere birey isteyerek yönelir. Birey ilgi duyduğu faaliyetleri kısıtlayıcı koşullar altında bile diğer faaliyetlere tercih eder. Birey bu faaliyetleri yaparken yorgunluk yerine dinlenmişlik, bıkkınlık yerine ona devam etme; onu sürdürme isteği duyar. İlgilerimizle uyumlu olarak kariyer seçimi yapmamız önem arz etmektedir çünkü ilgilerimiz iş doyumunu etkileyen önemli bir faktördür. Sevmediğimiz faaliyetlerle dolu bir işte uzun yıllar çalışmayı sürdürmek, çalıştığımız işteki verimi minimuma indirir. İlgi duyduğumuz, sevdiğimiz bir iş yaptığımız takdirde ise hem işten sağladığımız doyumumuz hem de iş performansımız artacaktır. O halde sağlıklı kariyer seçimi için yeteneklerimize ek olarak ilgilerimizin de belirlenmesi gerekmektedir.

İLGİ

- İlgilerin oluşumunda içsel dinamikler kadar, aile yapısı, sosyal sınıf, kültür ve çevre gibi faktörlerin de etkili olduğu söylenebilir. İlgil konusunu çalışan ilk kuramcılardan olan Super'e göre bireylerin mesleki ilgilerini tanımanın dört temel yolu vardır:
- 1) İfade Edilen İlgiler Bireyin sözcükleriyle ifade ettiği; neleri yapmaktan hoşlandığı, neleri yapmaktan hoşlanmadığını sözlü olarak açıklaması ile anlaşılabilcek ilgiler,
- 2) Gözlemlenen İlgiler Bireyin davranışlarına ya da yaptığı faaliyetlere (sıklıkla tercih ettiği) bakarak anlaşılabilcek ilgiler,
- 3) Envanterlerle Ölçülen İlgiler Envanterlerden elde edilen sonuçlara göre anlaşılabilcek ilgiler, (Kuder İlgil Envanteri, tüm Lise kademelerinde uygulanabilir.) (Akademik Benlik Kavramı Ölçeği, Ortaokul 8. sınıflarda ve tüm Lise kademelerinde uygulanabilir.)
- 4) Testlerle Ölçülen İlgiler Testlerden elde edilen sonuçlara bakarak belirlenen ilgiler. (Yetenek testleri sonucuna göre ilgilerin yordanması.)

KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ

- Meslek seçiminde dikkate alınması gereken bir diğer etmen de kişilik özellikleridir. İnsanın sahip olduğu özellikler her insanda farklı oranda bir araya gelerek biricik insanı oluşturmuştur. Kişiliğimizi oluşturan temel unsurlar da her insanda farklı oranlarda bir araya gelmiştir. Bu farklılık, farklı anne ve babalardan farklı gen donanımlarıyla dünyaya gelmemizin yanında farklı sosyal ortamlarda ve koşullarda yaşamamızın sonucudur. Kişilik, bireylerin duygu, düşünce, davranış biçimleri ve alışkanlıklarını da içinde barındıran ve bireyleri benzersiz kılan özelliklerdir. Kişilik, içinde yaşadığımız çevreye kendimize özgü bir şekilde uyum sağlamamızı belirler. Bireyin değişik durumlarda nasıl davranacağını belirlemede önemli rol oynar.

KİŞİLİK TIPLERİNE GÖRE MESLEK SINIFLANDIRMASI

HOLLAND'IN 6 KİŞİLİK TİPİ

KİŞİLİK TİPİ	BELİRGİN ÖZELLİKLERİ	BASKIN TALEPLER/ETKİNLİKLER	TİPİK MESLEKLER
GERÇEKÇİ	Sabırlı ve hoşgörülü, pratik, maddeci, erkeksi, antisosyal, uyumlu, içten, doğal, sabırlı, iç görüleri ve başarıma güdüleri fazla	*Kas etkinliği, motor koordinasyonu gerektiren işler *Açık havadaki işler, mekanik, sistematik çalışmalar *Nesneler, eşyalar, makineler ve hayvanlarla ilgili etkinlikler	Otomobil tamircisi-her çeşit araç teknisyeni , elektrikçi, mühendis, ziraat ile ilgili meslekler, beden eğitimi öğretmeni
ARAŞTIRICI	Entelektüel, analitik düşünce yapısına sahip, rasyonel, eleştirel, titiz, sabırlı, yöntemci, bağımsız, popüler olmaktan hoşlanmayan	* Analitik gözlem yapma *Sistematik deneysel çalışma * Fiziksel, biyolojik ve kültürel olguları araştırma	Biyolog, genetikçi, matematikçi, kimyager, fizikçi, astronot, antropolog, tıp teknisyeni
ARTİSTİK	Heyecan ve coşukları dengesiz, hayalci, fevri, karmaşık, sezgileri güçlü, bağımsız, duygusal, uyumlu olmayan, duyarlı ve etkileyici	* Estetik faaliyetler yapar *Tutkulu, bağımsız, sistematik olmayan aktiviteler * Sanatsal etkinlik ve ürünler yaratma *Bağımsız yaratıcı çalışmalar	Yazar, ressam, aktör, tiyatro sanatçısı, müzisyen, kompozitör, dekoratör ve mimar
SOSYAL	Yardımsöver, sorumluluk sahibi, sosyal işbirliğine yatkın, empatik, arkadaş canlısı, içten, sabırlı, nazik, anlayışlı	* İnsanlarla birlikteliği saptayan aktiviteler *Başkalarını eğiterek geliştirmek, yardım etmek *Başkalarını ikna etme, yönlendirme	Sosyal hizmet uzmanı, rehabilitasyon danışmanı, psikolog, psikolojik danışman, halkla ilişkiler uzmanı, üniversite öğretim üyesi, öğretmen
GİRİŞİMCİ	Dışa dönük, enerjik, kendine güvenli, atılgan, fevri, ikna yeteneği yüksek, sabırsız, meraklı, maceracı, iyimser, sosyal, konuşkan	*Başkalarını ikna etmeye yönelik faaliyetler *Sosyal eğlendirici etkinlikler *Organize edilmiş çalışmalar	Satıcı, pazarlamacı, komisyoncu, menejer, politikacı, avukat
GELENEKSEL	Dikkatli, titiz, itaatkar, tutarlı, esnek olmayan, düzenli, sabırlı, vicdanlı, özdenetimli, hayal gücünden yoksun, dengeli	*Sistemli kurallara bağlı aktiviteler *Nesnelerle ilgili sistematik çalışmalar *Kayıt tutma, hesaplama, kontrol işlemleri, veri işleme makineleri kullanma	Banka veznedarı, kütüphaneci, daktilograf, postacı, muhasebeci, kitapçı, finans elemanı

MESLEK DEĞERLERİ

- Değerler; tutumlar, ilgiler, ihtiyaçlar, kişilik özellikleri, normlar ile birlikte sosyal yaşama uyum sağlamamızı etkileyen psikolojik yapılardır. Değerler ilgi ve ihtiyaçlarımızla yakından ilişkilidir ve içinde yaşadığımız toplumun norm, inanç ve değerlerinden etkilenir. Değerler ulaşmayı istediğimiz hedeflere atfettiğimiz önemdir. Değerler içsel ve dışsal değerler olarak ikiye ayrılır. Örneğin; Başkalarına yardım etmek, yenilik, çeşitlilik içsel iş değerleri iken, Kazanç, sosyal statü, güvenlik gibi değerler ise dışsal iş değerlerdir.

MESLEK DEĞERLERİ

- Bir mesleği birey için değerli kılan özelliklere ise meslek değerleri denir. Meslek değerleri; bir mesleğe girme sonucunda o mesleğin getirilerinden elde edilen doyumdur.
- • Mesleğin kazanç durumu, sosyal güvencesi, kazandırdığı toplumsal saygınlık bazı meslek değerleridir.
- • Meslek değerlerimizle uyumlu bir mesleği seçmek yaptığımız işten doyum sağlamak ve işin sürdürülebilirliği açısından oldukça önemlidir.
- • Her mesleğe atfedilen değer bireyden bireye değişir. Bir mesleğin cazip yanı birisi için yüksek kazanç iken başkası için güvence, bir diğeri için yeteneğini kullanmasına olanak tanınması veya başka biri için işin saygınlığı olabilir.

MESLEK DEĞERLERİ

- **EKONOMİK KAZANÇ**
- Çok para kazanma ve yüksek hayat standartlarında yaşama.
- **TOPLUMSAL SAYGINLIK**
- Toplumda saygın bir yer edinme, yaptıklarından ötürü onurlandırılma, statü ve itibar sahibi olma.
- **SOSYAL GÜVENCE**
- İşsiz kalmama veya gelecekte kendini güvende hissedebilecek gelire veya emeklilik gibi olanaklara sahip olma.
- **GÜVENLİK**
- İşin, tehlikelerden uzak, güvenli ortam ve koşullarda yapılması.
- **MESLEKTE İLERLEME**
- Bilgi ve becerileri geliştirerek meslekte ilerleme olanakları bulma gibi birçok değer vardır. Özetle meslek değerleri, birey için mesleğin çekici özellikleridir.

AİLE

- Araştırma bulgularına göre bireyin meslek seçiminde en çok etkilendiği kurum ailedir. Ailelerin, bireyin meslek seçimini olumlu olabildiği gibi olumsuz da etkilediği görülmektedir. Yapılan yanışlardan bazıları şunlardır:
- Birey adına karar verme,
- Kendi kişisel beklentileriyle bireyin kişisel beklentileri arasında denge kuramama,
- Ulaşamadığı hedefe bireyin ulaşmasını isteme, Bireye yeteneklerini ortaya çıkarabileceği ortayı sunmama

AİLEYE ÖNERİLER

- □ Bireyin kendini geliştirmesine yardımcı olacak en önemli faktörü, kitap okuma sevgisini çocuklarınıza aşılayınız.
- □ Her birey doğuştan gelen gizil güçlerle dünyaya geldiğinden, çocuğun gizil güçlerinin; yeteneklerinin açığa çıkması, çocuğun yeteneklerini keşfetmesi ve geliştirmesi için ortam; fırsatlar oluşturunuz.
- □ Bunun için çocuğa zaman ayırınız. Yaşı kaç olursa olsun, çocuğun azami çeşitlilikte aktivitelerle vakit geçirmesine yardımcı olunuz.

- Çocuğa geri dönütler veriniz. Bir aktiviteyi başarıyla tamamlayan çocuğu alkışlama, ödüllendirme gibi motivasyonunu destekleyici uygulamalarda bulununuz.
- □ Çocuğun yetersiz kaldığı, başarısız olduğu durumlarda onu yermeden; yapamıyorsun, anlamıyorsun gibi söylemler yerine seçenekleri sunarak, eksiklikleri görmesini sağlayarak ona yapabileceği; başarabileceği inancını kazandırınız.
- □ Çocuk icra ettiği çeşitli faaliyetlerle aynı zamanda kendi ilgilerini de test etme, keşfetme fırsatı bulacaktır. Aktivitelerin bazılarının kendisi için daha çekici olduğunun; bazılarına daha fazla ilgi duyduğunun farkına varacaktır. Bu nedenle çocuğa bu çeşitliliği oluşturmak son derece önemlidir.

- İmkanlarınız ne kadar kısıtlı olsa da çocuğun kendini geliştirmesi için çevredeki kaynakları, fırsatları araştırınız.
- □ Bu noktada çocuğunuzun ücretsiz olan yaygın eğitim faaliyetlerine veya imkanınız varsa ücretli eğitsel & akademik - kişisel & sosyal – mesleki & kariyer gelişim kurslarına katılımını sağlayınız. Eğitsel kurslar; 21. yüzyılda, bilgi ve uzay çağında çocuğun çağı yakalaması; kendini geliştirmesi için kodlama; programlama, yazılım kursları, on parmak klavye kullanımı, İngilizce ve diğer dil kursları, hızlı okuma, diksiyon kursları, müzik enstrümanları kullanma, ebru sanatı, zeka oyunları gibi kurslara, futbol, binicilik gibi sportif kurslara, tehlikelerin farkında olmaları ve korunmaları için Bağımlılıkla Mücadele Eğitimi gibi.... kurslara çocuklarınızı yönlendiriniz.
- □ Bireyin almış olduğu eğitimler, sertifikalar kariyer seçimi sürecini doğrudan etkilemekte olduğundan yukarıda açıklananlar oldukça önem taşımaktadır.
- □ Ebeveynler olarak geçmişte arzuladığınız fakat kısıtlı imkanlar, hatalar veya engellemeler nedeniyle ulaşamadığınız hedeflere çocuklarınızı ulaşmaları için zorlamayınız. Belki siz küçükken doktor olmak istediniz fakat olamadınız. “Benim çocuğum doktor olacak.” gibi yönlendirmelerden lütfen kaçınınız. Önemli olan bireyin mutluluğudur. Bu da ancak çocuğun kendi kişilik özellikleri, ilgileri, yetenekleri ve kendi değerleri ile uyumlu olan bir mesleğe yönelmesi ile olabilir.

- Ebeveynler, çocuklarının gözünde kişilik gelişimleri açısından onlar için en büyük rol modelidir. Ebeveynlerin birçok karakteristik özelliği çocuğun da mizacına işler. Bu nedenle davranış ve tutumlarımıza çok dikkat ederek etkili bir rol modeli sergilemeliyiz.
- Her bireyin zekası, algıları, kişilik ve ilgileri farklıdır. Bu sebepten dolayı bireyi başkalarıyla kıyaslamaktan kaçınınız. Bireyin maksimum ulaşabileceği potansiyel üzerinden gelecek planlarını inşa ediniz.

ŞEYH EDEBALI ANADOLU İMAM HATİP LİSESİ REHBERLİK SERVİSİ

